

Asia: VN/34707/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen omaisuusjärjestelyistä kunnalle aiheutuvien välittömien kustannusten määrittämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Korvauksen perusteena olevat kulut (erityisesti luonnoksen 3 §)

Asetus perustuu sote-voimaanpanolain (616/2021) 43 §:ään. Voimaanpanolain mukaan kunnalla on oikeus saada hakemuksen perusteella valtiolta korvaus laissa kunnan omaisuuteen kohdistuvien järjestelyjen perusteella kunnalle aiheutuvista välittömistä kustannuksista.

Voimaanpanolain mukainen kunnan oikeus saada korvausta perustuu puolestaan perustuslakivaliokunnan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä esittämiin huomioihin. Eduskunnanperustuslakivaliokunta on esitystä käsitelleessään edellyttänyt, että kunnan omaisuuteen liittyviin omaisuusjärjestelyihin kytketään kunnan itsehallinnon turvaava kompensaatiosäätely (PeVL 17/2021 ja PeVL 26/2017 vp). Perustuslakivaliokunta nimenomaisesti edellytti, että korvauksen maksamisesta on veronkorotustarpeen täyttymisestä riippumatta säädettävä, jos muu erityinen syy osoittaa omaisuusjärjestelyn ilmeisesti vaarantavan kunnan mahdollisuuden päättää omasta taloudestaan.

Korvauksen perusteena olevat kulut hallinnollisen taakan minimoimiseksi välittöminä kustannuksina tulee hyväksyä ainakin vuokrasopimuksen voimassaoloajalta laskennalliset käyttökustannukset (todellisten toteutuneiden sijaan), jotka määritettäisiin vastaavalla tavalla kuin valtioneuvoston asetuksessa kunnan ja hyvinvointialueen välisen siirtymäkauden vuokrasopimuksen vuokran määräytymisestä vuosina 2023-2026. Toimitiloihin liittyvien käyttökustannusten selvittäminen takautuvasti olisi suuri hallinnollinen taakka.

Kustannuksina tulee hyväksyä kaikki ne kustannukset, joita vuokratuotolla on tarkoitettu katettavaksi, toisin kuin nyt esitetään. Kustannuksiksi tulee hyväksyä siten myös pääomaan liittyvät

kustannukset eli ko. kiinteistöön sidotun oman ja vieraan pääoman kustannukset, kiinteistön kulumista kuvaavat poistot, maanvuokran osuus ja kiinteistöön liittynyt tekninen riski. Nämä tulee määrittää vastaavalla tavalla kuin edellä mainitussa ns. vuokra-asetuksessa on määritetty pääomavuokra. Pääomakustannusten laskennallinen määrittäminen on hallinnollisen taakan minimoimiseksi perusteltua.

Korvauksen perusteeksi määritettävien kulujen ja tuottojen on vastattava sisällöllisesti toisiaan. Siirtymäkauden vuokrien määrittämistä koskevan asetuksella on kertaalleen hyväksytty laskennalliset kustannukset, jotka vuokratuotolla on tarkoitettu katettavan. Vaasan kaupunki ei pidä hyväksyttävänä, että aikaisemmin hyväksytyjä kustannuksia muutetaan jälkikäteen nyt lausunnolla olevalla asetuksella niiden kuntien osalta, jotka hakevat korvausta tyhjilleen jäävistä toimitiloista.

Kuntaliiton esittämä laskentamalli ns. käyttö- ja pääomakustannusten huomioimisesta on kertaalleen hyväksytty ja kaikille yhdenmukainen sekä hallinnollisesti kevyt ratkaisu. Esimerkiksi omaisuuteen liittyviä rahoituskuluja (lainat +korot) on vaikea kohdentaa muutoin, koska lainarahoitusta ei ole kunnissa kohdistettu tiettyyn omaisuuserään. Tämä malli hyväksyttiin jo siirtymäkauden vuokran määrittämisessä. Valtavan hallinnollisen taakan näkökulmasta ei ole mitenkään perusteltua, että aikaisemmin hyväksytyt laskennalliset kustannukset tulisi nyt selvittää siirtymäkauden ajalta takautuvasti.

Yhtiöittämisveloitteesta aiheutuvat kulut tulee hyväksyä välittömiksi korvattaviksi kustannuksiksi toisin kuin perustelumuistiossa esitetään. Perustelumuistion mukaan esimerkiksi hallintokulut, jotka liittyvät yhtiöittämiseen ja markkinaehtoisen hinnan selvittämiseen, eivät johdu välittömästi voimaanpanolain 4 luvun sääntelystä vaan EU:n valtiontukisääntelystä ja kuntalain 15 luvun säännöksistä. Mikäli toiminta olisi jäänyt kuntien omaksi toiminnaksi, niin yhtiöittämisjärjestelyjä ei olisi tarvinnut tehdä. Siten kustannusten voidaan katsoa myös olevan uudistuksesta ja omaisuusjärjestelyistä johtuvia välittömiä kustannuksia.

Vaasan kaupunki esittää, että kustannukset korvataan ja kompensatiokynnyksen täyttymistä arvioidaan viiden vuoden ajalta vuokrasopimuksen päättymisestä lukien. Asetusluonnoksen mukaan korvauksen perustana olevat välittömät kustannukset ovat kustannuksia, jotka ovat toteutuneet suoriteperusteen mukaisesti aikavälillä 1.1.2023-31.12.2027, jos hyvinvointialue ei ole käyttänyt voimaanpanolain 22 §:n 2 momentin mukaista oikeuttaan toimitilan vuokrasopimuksen pidentämiseen. Nyt esitetty määräaika purkukustannusten huomioimiseksi on liian lyhyt, vaikka purkamisen kilpailuttamiseen ryhdyttäisiinkin viipymättä. Purkamista ei ehditä tehdä ennen määräajan päättymistä, mikäli hankintapäätöksestä valitettaisiin. Markkinaoikeuden ja hallinto-oikeuden käsittelyajat voivat olla pitkiä.

Jos kunta on voimaanpanolain 42 §:n mahdollistamalla tavalla kirjannut irtainta omaisuutta kuluksi peruspääomaa vastaan kirjaamisen sijaan, tulee myös tämä omaisuuden arvo lukea korvattaviin välittömiin kustannuksiin.

Vaasan kaupunki siirsi sosiaali- ja terveyspalvelut vuotta etuajassa vapaaehtoiseen hyvinvointikuntayhtymään ja korvasi lomapalkkavelan rahana kuntayhtymälle, josta myöhemmin muodostui hyvinvointialue. Myös vapaaehtoiselle hyvinvointialueelle rahana maksettu lomapalkkavelka tulisi korvata asianmukaisesti.

Voimaanpanolain 43.2 §:n mukaan kunnalla on oikeus saada korvausta omaisuusjärjestelyihin liittyvistä välittömistä kustannuksista, vaikka korvausraja ei ylity, jos kunnan mahdollisuus päättää omasta taloudestaan ilmeisesti vaarantuu. Laissa tai asetusluonnoksessa ei ole säännelty tarkemmin, miten tätä arvioidaan. Vaasan kaupungin näkemyksen mukaan kunnan mahdollisuus päättää omasta taloudesta vaarantuu viimeistään, jos omaisuusjärjestelyistä aiheutuvat kustannukset johtavat yhdenkään kuntalain 118 §:n mukaisista erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn käynnistämisen kriteereinä käytettävän tunnusluvun täyttymiseen. Kuntalain 118 §:n mukaisen arviointimenettelyn kriteerin täytyminen on konkreettinen osoitus siitä, että kunnan mahdollisuus päättää taloudestaan ilmeisesti vaarantuu perustuslakivaliokunnan lausunnossaan 17/2021 vp tarkoittamalla tavalla.

Voimaanpanolain 43.2 § mukaan laskennan perusteena ovat viimeisimmät valmistuneet verotus- ja tilinpäätöstiedot. Asetuksessa tulee täsmentää, miltä osin laskennan perusteina käytetään viimeisimpiä valmistuneita verotustietoja ja miltä osin tilinpäätöstietoja, sekä minkä vuoden tietoja laskennassa kussakin tilanteessa käytetään. Asetuksessa on syytä esittää myös korvausrajan laskentakaava ja se, mitä tietoja tilintarkastajan lausunnossa edellytetään otettavan huomioon.

Vaasan kaupunki korostaa, että kompensatiomalli ei saa muodostua tosiasiallisesti merkityksettömäksi.

Korvauksen perusteena olevat tuotot (erityisesti luonnoksen 4 §)

-

Muut huomionne asetusluonnoksesta

-

Raunio Cecilia
Vaasan kaupunki - Vasa stad